

Оксана Пасіцька

Релігійне виховання в ремісничих та робітничих організаціях Львова у 1920–1930-х рр.

Oksana Pasitska

Religious education is in handicraft and working organizations of Lviv in 1920–1930th.

It followed mental and ethical and religious education of members of Ukrainian narrow-minded organizations of Lviv «Future», «Will», «Sunset», «Force», in particular facilities of claim of christian values are analysed among the Ukrainian handicraft and working young people.

Keywords: Lviv, handicraft organizations, working societies, «Future», «Will», «Sunset», «Force», religious education, christian values

Прослідковано морально-етичне та релігійне виховання членів українських міщанських організацій Львова «Будучність», «Воля», «Зоря», «Сила», зокрема проаналізовано засоби утвердження християнських цінностей серед української ремісничої та робітничої молоді.

Ключові слова: Львів, ремісничі організації, робітничі товариства, «Будучність», «Воля», «Зоря», «Сила», релігійне виховання, християнські цінності

Проблема поєднання релігійного виховання з основними напрямками діяльності українських міщанських організацій Львова є мало досліджуваною. Пропонована розвідка написана на основі архівних документів та періодичних видань. Основна мета дослідження – показати наявність релігійного елемента в роботі українських ремісничих та робітничих організацій міжвоєнного Львова, зокрема вплив церкви та її діячів на утвердження християнських цінностей серед української ремісничої та промислової молоді.

У 1920–1930 рр. у Львові функціонувала низка різноманітних українських громадських установ. З 1884 р. у місті діяло товариство українських ремісників, промисловців та торговців «Зоря» – одне з найстарших українських міщанських організацій, яке після війни відновило свою діяльність. Націоналістично налаштованих українських робітників об'єднувало львівське товариство «Сила», створене у 1907 р. на ініціативу відомого громадського діяча В. Нагірного. Важливу роль у консолідації греко-католицьких робітниць відіграло товариство «Будучність». Упродовж 1932–1939 рр. у Львові заходом Народної організації українців м. Львова діяла фахова організація двірників та осіб домашньої служби «Воля». Ці товариства об'єднували українських ремісників, кваліфікованих та некваліфікованих робітників, молодь.

В українських ремісничо-робітничих організаціях Львова приділяли велику увагу не лише професійній діяльності, а й моральному та релігійному вихованню

членів товариства, зокрема молоді. Варто зазначити, що у тогочасному українському суспільстві найважливішу роль у морально-релігійному вихованні українців Львова, зокрема ремісників та робітників, відіграла Греко-католицька церква. Глава Греко-католицької церкви, підтримував український національний рух у Галичині та сприяв об'єднанню українців Львова. Будучи людиною високоосвіченою, різносторонньою та харизматичною, Андрей Шептицький у 1929 р. заснував товариство українських греко-католицьких робітниць «Будучність» під покровом Пречистої Діви Марії при церкві св. Юра у Львові.

«Будучність» мала статус гуманітарно-християнського католицького товариства, яке діяло згідно з нормами греко-католицької церкви. Статут «Будучності» передбачав поширення діяльності товариства на території Львівської архієпархії в межах Львівського, Тернопільського та Станіславівського воєводств. Організація складалася з семи відділів, які знаходилися при греко-католицьких храмах міста та в передмісті Львова, а саме при церквах св. Юра, св. Петра і Павла, св. Миколая, Преображення, Василянок, до кожного з яких належав парафіяльний священик. Найчисельнішою та найпрогресивнішою вважали секцію при храмі св. Юра, яка мала найбільшу кількість членів і хорошу матеріальну базу. Кожна з секцій мала своє керівництво, до якого, крім голови і секретарки, обов'язково мав належати священик¹. Збори членів організації відбувалися здебільшого у приміщенні св. Юра або в приміщеннях інших церков. У релігійному вихованні членів товариства, крім Андрея Шептицького, важливу роль відігравали відомий церковний діяч, перший єпископ УГКЦ в Канаді Н. Будка та о. А. Каштанюк.

Товариство «Будучність» енергійно займалося моральною ідейно-просвітницькою діяльністю. Члени товариства брали активну участь у церковно-релігійному та громадському житті, організовували виклади на релігійні, освітні, суспільні, наукові теми, допомагали українським робітницям із працевлаштуванням, а у випадку хвороби, безробіття чи похилого віку товариство надавало матеріальну та правову допомогу².

Часто у товаристві відбувалися зібрання, дискусійні вечори, на яких читали реферати на релігійні: «Пречиста Діва є зразком жінки», «Св. Йосафат», «Ювілей папи Пія XI», «Ювілей митрополита Шептицького»; суспільно-патріотичні: «Якою повинна бути зразкова робітниця», «Хто ми є», «На чий землі живемо?» «Обов'язки кожного українця супроти рідної мови»³; літературні, історичні, медичні теми тощо⁴. Крім цього, робітниця товариства «Будучність» займалися благодійною діяльністю, складали пожертви на український шпиталь «Народна лічниця» ім. митрополита Андрея Шептицького, «Рідну школу», «Провіту» тощо⁵.

У травні 1930 р. греко-католицькі робітниця взяли участь у академії на честь засновника товариства митрополита А. Шептицького. Щороку члени товариства «Будучність» організовували Свячене та Святвечір. 14 грудня 1933 р. українські

робітниці «Будучності» організували в приміщенні Ремісничої палати концерт на честь своєї покровительки Пречистої Діви Марії, в якому брали участь члени шести секцій товариства з різних дільниць Львова. В урочистостях брав участь також єпископ Н. Будка та декілька священників. Свято розпочалося католицьким гімном у виконанні хорів. Після цього Н. Будка виголосив промову про важливість культу Богоматері. Значний інтерес у присутніх викликали пісні у виконанні хору робітниць, організованих при церкві св. Юра та декламація поезії «Три мами» К. Бабухівною. Завершилося свято реальним (живим) образом «Апотеоза Божої Матері» та національним гімном⁶. Ці та інші святкові заходи мали велике значення для формування національної свідомості галицьких українців та утвердження християнських цінностей.

Релігійний аспект був присутній у роботі товариства українських ремісників, промисловців та торговців «Зоря», робітничих організаціях «Сила», «Воля». Щороку у цих організаціях справляли урочистості з нагоди релігійних (Воскресіння Христове (Великдень), Водохреще (Йордан), Пресвятої Євхаристії (Божого Тіла), Трійця (Зелені свята) Св. Маланки, Св. Миколая) та національних свят (бій під Крутами (29 січня), 1 листопада, День Соборності (22 січня), свято Базару (21 грудня), День Українського Моря (29 квітня), поминаючи загиблих⁷. Для членів товариства, які не мали родини, щорічно у «Силі», «Зорі», «Волі», «Будучності» організовували Святвечір та Свячене⁸. Наприклад, на просфорах «зоряни» разом із запрошеними гостями співали різноманітні колядки, зокрема «Бог предвічний народився», «Роздество Твоє, Христе Боже наш». На свяченому присутні обмінювалися крашанками, співали великодні та патріотичні пісні: «Христос Воскрес із мертвих», «Многая літа», «Мир вам, браття», «Де згода в родині»⁹ тощо.

Урочистості з відзначення ювілейних дат організацій, посвячення прапора розпочиналися обов'язково з Служби Божої, здебільшого у Преображенській церкві, з участю та благословення відомих церковних діячів, зокрема Є. Гузара, А. Шептицького, отця-прелата Львівської капітули Л. Куницького, єпископів Н. Будки, І. Бучка, отців А. Каштанюка, І. Костельника¹⁰.

Релігійні зображення були присутні у символіці львівських ремісничо-робітничих організацій. Так, св. Миколай був зображений на прапорі товариства українських ремісників, промисловців і торговців «Зоря». Емблеми св. Михайла та св. Андрія були виткані на полотняному стягу організації двірників та домашньої прислуги «Воля». На прапорі товариства «Сила» було зображено Божу Матір та немовля.

Значну увагу «зоряни» приділяли роботі з молоддю, яка гуртувалася в Українській ремісничо-промисловій бурсі та Секції опіки над ремісничою молоддю ім. В. Нагірного. Варто зауважити, що у міжвоєнний період вони функціонували завдяки матеріальній, моральній підтримці митрополита А. Шептицького та під керівництвом о. О. Малиновського, Іо. О. Квіта, о. О. Годунька, о. О. Бучацького

тощо¹¹. Основною метою виховних установ було об'єднання та виховання української молоді не лише в професійному, а й культурно-освітньому, релігійному аспектах, зокрема надавати молодому поколінню «відповідний корм духовний»¹².

Отці та семінаристи Духовної семінарії навчали ремісничо-робітничу молодь християнським цінностям. Юних ремісників привчали до читання Біблії, регулярного відвідування Церкви, реколекційних наук, святкування та організації концертів з нагоди церковних та національно-патріотичних свят: Різдва Христового, Великодня, Андріївських вечорів, свята Миколая, вшанування пам'яті свого покровителя – митрополита А. Шептицького¹³. Кожного року ремісничо-робітничу молодь приступала до великодньої сповіді. Наприклад, 1932 р. 600 осіб відбули святе таїнство сповіді і причастя в храмі Преображення з участю єпископа І. Бучка, о. Г. Костельника та оркестру «Зорі». Ремісничо-промислова молодь відвідувала Службу Божу, а після цього радо збиралася на сніданок у приміщенні товариства на вул. Вірменській, 25 та фотографувалися на згадку¹⁴.

Отож, в українських міщанських організацій «Сила», «Зоря», «Будучність», «Воля» велику увагу приділяли не лише фаховому, культурно-освітньому, а й морально-етичному та релігійному вихованню, навчали кожного члена організації бути людиною, християнином та справжнім патріотом свого народу.

¹ Діло. – 1930. – 4 лютого. – С. 1–2.

² Статут товариства греко-католицьких робітниць «Будучність» під покровом Пречистої Діви Марії. – Львів: Накладом товариства, 1936. – С. 3–6.

³ ДАЛО. – Ф. 108. – Оп. 1. – Спр. 446. – Арк. 1–8; Книш З. Далекий приціл. Українська Військова Організація... – С. 81.

⁴ Діло. – 1931. – 31 березня. – С. 4.

⁵ Діло. – 1931. – 2 квітня. – С. 4–5.

⁶ Діло. – 1933. – 14 грудня. – С. 5.

⁷ Український вісник. – 28 квітня. – С. 1; Діло. – 1937. – 3 лютого. – С. 4; Гомін краю. – 1938. – 1 лютого. – С. 7; 1938. – 1 березня. – С. 3.

⁸ Гомін краю. – 1938. – 15 травня. – С. 6.

⁹ ДАЛО. – Ф. 295. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 7.

¹⁰ «Зоря». Її минуле і сучасне: Пам'ятна книга з нагоди сорокових роковин існування Товариства українських ремісників і промисловців «Зоря» у Львові. – Львів, 1924. – С. 18.

¹¹ Громадський вісник. – 1922. – 14 травня. – С. 6; Діло. – 1937. – 29 червня. – С. 7.

¹² Воляннюк Р. Педагогічний аспект опіки молоді в ремісничих бурсах Галичини (другої полов. XIX – поч. XX ст.) / Руслана Воляннюк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1999. – №3. – С. 330.

¹³ Молоді робітники. – 1933. – Березень. – С. 14.

¹⁴ Пасіцька О. Львівська «Зоря» – товариство українських ремісників, промисловців і торговців (1884–1939) : історичний нарис. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013. – С. 27.